

standards, particularly considering Ukraine's adherence to the European Convention on Human Rights. A comprehensive approach that integrates administrative, legal, and civil law measures will be instrumental in achieving the desired outcomes: adequate legal protection and the restoration of human rights and fundamental freedoms amid efforts to address the repercussions of war.

References

1. ~~1.~~ Constitution of Ukraine dated June 28, 1996, No. 254k/96-VR. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. ~~2.~~ Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of July 17, 1997. № 994_535. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text.

Юрій КРАМАРЕНКО

доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ТА СВОБОД В УМОВАХ ПОТОЧНИХ СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Сутність державного управління, тобто питання хто і як управляє, ставились, мабуть, з часів перших державних утворень. Сьогодні основним пріоритетом при обговоренні та дослідженні таких питань, принаймні в публічній площині та науково-практичному середовищі, є дотримання основоположних прав і свобод людини, розширення можливостей сучасної людини, а також забезпечення її активної участі у процесі державотворення та інших соціально-економічних процесах, що відбуваються у суспільстві та світі.

Нормативно-правові акти на національному та міжнародному рівнях декларують «людиноцентризм», ідеї рівності людей у своїй гідності та правах, прагненню до відносин, що ґрунтуються на повазі один до одного. Так, Конституція України містить норми, що є визначальними для правотворчості і правозастосування, регулювання суспільних відносин чи визначення державної політики. Серед них можна назвати наступні:

- стаття 3: Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави;

- стаття 21: Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними;

- стаття 22: Права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними.

Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані.

При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод;

- стаття 23: Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості;

- стаття 24: Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [1].

Одним із перших основоположних нормативно-правових актів, що започаткував ствердження загальнолюдських цінностей у світовому масштабі, є Загальна декларація прав людини (далі – Загальна декларація), прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. У її преамбулі серед іншого зазначено те, що «визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних їх прав є основою свободи, справедливості та загального миру», а «зневажання і нехтування правами людини призвели до варварських актів, які обурюють совість людства, і що створення такого світу, в якому люди будуть мати свободу слова і переконань і будуть вільні від страху і нужди, проголошено як високе прагнення людей» [2]. У статті 1 Загальної декларації визначено, що «всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства» [2].

Наша сімдесятисемирічна історія після проголошення Загальної декларації з одного боку є історією розвитку інститутів правової держави та громадянського суспільства, що начебто повинна створити набагато кращі умови для співіснування людей, проте з іншого – неважко побачити тенденції та чинники, що інколи нівелюють закладені принципи. Так, за даними дослідження світового рівня довіри, сучасні тенденції вимагають переосмислення існуючих підходів до впливу на соціально-економічні процеси. Згідно з дослідженням «шістдесят один відсоток населення світу мають помірно або високе почуття образи, яке визначається переконанням, що уряд і бізнес ускладнюють їхнє життя та служать вузьким інтересам, а багаті люди несправедливо отримують вигоду від системи. Ті, хто має високий рівень невдоволення, не довіряють усім чотирьом інституціям (бізнесу, уряду,

медіа та неурядовим організаціям)», при цьому «щоб досягти змін, 4 з 10 схвалили б одну або декілька з наступних форм «ворожого активізму»: напади на людей в Інтернеті, навмисне поширення дезінформації, погрози або вчинення насильства, пошкодження державного чи приватного майна. Цей настрій найбільш поширений серед респондентів віком 18-34 роки (53 відсотки схвалюють принаймні одну з них)» [3].

Спираючи на такі чи аналогічні дослідження та науково-практичні публікації, предметом яких є сучасні соціально-політичні процеси на національному та міжнародному рівнях, можна виокремити тенденції, що можуть мати як позитивне, так і негативне значення для майбутнього. До них можна віднести наступні.

1. Швидкий, масштабний та іноді некерований обіг товарів, послуг, технологій, культур, традицій та цінностей. При цьому неважко побачити, що такі процеси мають місце також для об'єктів, що використовуються у злочинних цілях або притаманні виключно злочинному середовищу.

2. Зростання обсягів та швидкості створення й поширення інформації, при наявності високої ймовірності та можливості обігу недостовірних відомостей чи некоректного тлумачення або ж сприйняття фактів споживачами.

3. Фрагментація та відокремленість людей (членів суспільства) один від одного або одних соціальних груп чи верств від інших. З одного боку, це дозволяє розвивати власну унікальну особистість та знаходити можливості для індивідуального розвитку, а з іншого – поділ за «цільовою аудиторією», «поколіннями», соціальним статусом, майновим чи інтелектуальним рівнем, а також поширення фанатизму та радикалізму стають сприятливими факторами, що створюють проблемні питання у цій сфері.

4. Превалювання суперництва (конкуренції) та опозиції (протистояння) у соціальних та економічних відносинах на різних рівнях. При цьому слід зазначити, що якщо для певних відносин, наприклад у бізнес-середовищі чи міжнародних відносинах, суперництво у адекватних межах є цілком виправданим та природним, то для більшості інших вони є деструктивними (наприклад, міжособистісні – сімейні, дружні тощо).

5. Зниження довіри суспільства до владних та інших інституцій, що за своєю суттю повинні сприяти становленню загальнолюдських цінностей та дотримання принципу верховенства права.

Отже, якщо ми прагнемо розвиватися в дусі цінностей, закладених Загальною декларацією, то варто зауважити, що стрімкий розвиток технологій та сучасний стан соціально-економічних перетворень ставлять нові завдання перед суспільством та суб'єктами впливу різних рівнів. В цьому контексті варто звернути увагу на рекомендації, що надано у вже розглянутому дослідженні щодо рівня довіри. У висновках вказаного дослідження запропоновано наступні кроки, котрі адресовано переважно до суб'єктів впливу на соціально-політичні процеси, що полягають у наступному:

«1. Скарги необхідно розглядати. Інституційні провали останніх 25 років призвели до невдоволення по всьому світу, що своєю чергою стримує зростання та інновації. Щоб подолати цю кризу, зрозумійте економічні реалії ваших зацікавлених сторін, відстоюйте спільні інтереси та створюйте можливості для оптимізму.

2. Бізнес має ліцензію на діяльність. Ті, хто має вищі почуття невдоволення, частіше вважають, що бізнес робить недостатньо для вирішення суспільних проблем. Щоб зорієнтуватися в цих очікуваннях, зрозумійте, де у вас є зобов'язання, дійте від імені своїх зацікавлених сторін та захищайте свою організацію.

3. Бізнес не може діяти самостійно. Бізнес, уряд, медіа та неурядові організації повинні працювати разом, щоб вирішувати корінні причини невдоволення та сприяти довірі, зростанню та процвітанню. Інвестуйте в місцеві громади якісну інформацію та професійні навички. Досягайте результатів, які справедливо вигідні для всіх.

4. З довірою оптимізм затьмарює образу. Коли інституціям не можна довіряти у їхній чесній поведінці, образи зростають, а світогляд похмурнішає. Щоб розвіяти образи та підвищити оптимізм, визначте пріоритети та відновіть довіру у вашій організації та місцевих громадах» [3].

Список використаних джерел

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#n4223> (дата звернення: 30.11.2025).

2. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 30.11.2025).

3. 2025 Edelman Trust Barometer. Edelman. URL: <https://www.edelman.com/trust/2025/trust-barometer> (дата звернення: 30.11.2025).